

Valtuustoaloite: Nuorille on taattava mahdollisuus valita painettu oppimateriaali

Kaupunginvaltuusto 01.12.2025 § 164

”Oppivelvollisuuslain mukaan lukion oppimateriaalit ovat maksuttomia vuonna 2021 tai sen jälkeen lukionsa aloittaneille oppivelvollisille opiskelijoille. Oppimateriaalien maksuttomuus on lisännyt merkittävästi yhdenvertaisuutta. Kääntöpuolena muutoksessa on kuitenkin digitaalisten oppimateriaalien käytön merkittävä lisääntyminen, sillä lukioissa on siirrytty käyttämään pitkälti digitaalisia oppimateriaaleja. Suomen kustannusyhdistyksen mukaan noin 90 prosenttia kaikista lukion oppimateriaaleista on nykyään sähköisiä. Ylöjärven lukiossa noin 95 prosenttia oppimateriaaleista on sähköisiä.

Lukiolaisbarometrin (2024) mukaan 16 prosenttia lukiolaisista on tyytymättömiä sähköisten oppimateriaalien ja e-kirjojen toimivuuteen. Monet lukiolaiset ovat raportoineet digitaalisten materiaalien häiritsevän keskittymistä. Esimerkiksi pidempiä tekstejä voi olla haastavampi lukea näyttöpäätteeltä. Digitaalisilla materiaaleilla voi myös olla vaikutuksia oppimisprosessiin, sillä sähköisiä materiaaleja lukiessa tai tehtäviä tehdessä asiat eivät välttämättä jää yhtä hyvin mieleen. Jotta voitaisiin varmistaa laadukas oppimisprosessi, opiskelijoille tulee taata mahdollisuus valita painettu oppimateriaali. Mahdollisuus voidaan taata esimerkiksi kuulemalla opiskelijoita oppimateriaalihankintoja tehtäessä tai tarjoamalla oppimateriaalien saatavuudelta kattava käsikirjasto oppilaitokseen. Painetun ja digitaalisten materiaalien hintaero on nykyisin marginaalinen, joten valinnan vapauden lisääminen ei todennäköisesti aiheuttaisi lisäkustannuksia.

Nuorisovaltuustolta on pyydetty mielipidettä asiasta ja he puoltavat ajatusta painetun oppimateriaalin valinnanmahdollisuudesta Ylöjärven lukiossa.

Toivomme aloitteella selvittävän myös peruskoulujen rehtoreilta, olisiko valinnan mahdollisuutta lisättävä myös Ylöjärven peruskouluissa vai rajoitettaisiinko tämä ainoastaan lukioon.

Keskustan valtuustoryhmä esittää, että Ylöjärven kaupunki tarjoaa nuorille mahdollisuuden valita painettu oppimateriaali digitaalisen sijasta erityisesti lukiokoulutuksessa sekä selvittää valinnanmahdollisuuden laajentamista myös peruskoulun puolelle.

Keskustan valtuustoryhmä ym.”

Toimivalta: Hallintosääntö 32 §

Päätös: Kaupunginvaltuusto päätti lähettää em. valtuustoaloitteen kaupunginhallituksen valmisteltavaksi.

Kaupunginhallitus 15.12.2025 § 435

Toimivalta: Hallintosääntö 32 §

Esittelijä: Kaupunginjohtaja

Päätösehdotus:

Kaupunginhallitus päättää lähettää valtuustoaloitteen kasvatus- ja opetuslautakunnalle lausuntoa varten.

Päätös:

Hyväksyttiin sillä kaupunginjohtajan tekemällä lisäyksellä, että lähetetään valtuustoaloite lausunnonle myös nuorisovaltuustolle.

Nuorisovaltuusto 14.01.2026 § 8

Nuorisovaltuusto keskustelee valtuustoaloitteesta ja antaa oman lausuntonsa kaupunginhallitukselle.

Päätös

Käydyn keskustelun pohjalta nuorisovaltuusto päätti antaa kaupunginhallitukselle seuraavan lausunnon:

Nuorisovaltuusto kannattaa Keskustan valtuustoryhmän aloitetta koskien painetun oppimateriaalin mahdollistamista kaikille sitä toivoville lukiolaisille.

Pidämme kuitenkin tärkeänä, että asian tiimoilta lähestytään Valon opiskelijakunnan hallitusta, ja että heitä kuunnellaan. Loppujen lopuksi opiskelija tietää itse, millainen materiaali tukee hänen oppimistaan.

Kannatamme selvitystä aiheen ympäriltä myös perusopetuksen kohdalla. Kannustamme oppilaiden kuulemista asiaan liittyen.

Kasvatus- ja opetuslautakunta 19.05.2026
522/12.00.01/2025

Valmistelija:

Lukion rehtori Jarkko Tuomennoro

Seloste ja perustelut:

Ylöjärven kaupunginvaltuuston Keskustan valtuustoryhmä on tehnyt valtuustoaloitteen, jossa esitetään, että Ylöjärven kaupunki tarjoaisi nuorille mahdollisuuden valita painettu oppimateriaali digitaalisen sijasta erityisesti lukiokoulutuksessa sekä selvitettäisiin vastaavan valinnan mahdollisuuden laajentamista perusopetukseen.

Nykytilanne Ylöjärven lukiossa

Ylöjärven lukiossa oppimateriaalien valinta perustuu voimassa olevaan opetussuunnitelmaan, pedagogiseen harkintaan sekä ylioppilastutkinnon asettamiin vaatimuksiin. Maksuttomuus oppivelvollisille on lisännyt yhdenvertaisuutta, mutta samalla digitaalisten oppimateriaalien käyttö on lisääntynyt merkittävästi. Valtaosa oppimateriaaleista on tällä hetkellä sähköisiä, mikä vastaa valtakunnallista kehitystä.

Opiskelijoiden siirtymistä perusasteelta lukioon on jo helpotettu siirtymällä sähköisiin materiaaleihin asteittain. Ylöjärven lukion opiskelijat opiskelevat paperisin kirjoin ensimmäisenä vuonna kaikki ruotsin kielen opintojaksot 1-3, matematiikan yhteisen opintojakson (MAY), lyhyen matematiikan opintojaksot 1-3, saksan valinnaisen kielen opinnot 1-4 sekä historian 2. opintojakson (HI2) opinnot. Toisena vuonna paperisia materiaaleja ei ole käytössä.

Haasteet valinnan vapautuessa

Opiskelijan vapaa valinnan mahdollisuus opintojaksoittain oppimateriaalinsa valintaan, joko paperisena tai sähköisenä aiheuttaa seuraavat ongelmat:

- kaikissa oppiaineissa ei ole tarjolla nykyisin valitun kustantajan toimesta olemassa paperisia oppikirjoja (Studeo) -> opettajan osalta mahdoton oppituntitilanne, mikäli opiskelija saisi valita muun kustantajan materiaalin
- oppimateriaalin sisällön vanheneminen paperissa materiaaleissa
- arvioinnin osalta kaksikertainen työ, jos on käytössä vain paperimateriaali, sillä osa arvioinneista suoritetaan kustantajan sähköisessä ympäristössä, jonka vain digimateriaali mahdollistaa
- oppimateriaalien ennakkohankinnan haasteet, mikäli valinta on vapaata (5. periodia lukuvuoden aikana). Samalla kustannusten ennakoimattomuus.
- oppimateriaalikustannukset nousevat, koska opiskelijalle tulee hankkia sekä digimateriaalit, että paperinen materiaali, jotta paperikirjaa käyttävällä opiskelijalla olisi käytössä samat digitaaliset aineistot ja tehtävät kuin muulla ryhmällä.
- Valon kirjaston osalta suuri oppikirjamäärän lisäys aiheuttaa tila- ja hallintaongelman

Opettajien pedagoginen arvio

Valmistelun yhteydessä on kuultu Ylöjärven lukion opettajia eri oppiaineista. Opettajien näkemykset ovat pääosin yhteneväisiä seuraavissa keskeisissä linjauksissa:

- Oppimateriaalin valinta tulee säilyttää opettajan pedagogisena ratkaisuna.
- Täysi opiskelijakohtainen valinnanvapaus painetun ja digitaalisen materiaalin välillä ei ole pedagogisesti eikä toiminnallisesti tarkoituksenmukaista.
- Digitaalinen oppimateriaali on monissa oppiaineissa välttämätön, koska se sisältää tehtäviä, aineistoja, videoita ja arviointiin liittyviä osioita, joita ei ole mahdollista toteuttaa painetussa muodossa.
- Ylioppilastutkinto toteutetaan kokonaan digitaalisena, minkä vuoksi opiskelijoille on opetuksen aikana turvattava riittävät digitaidot ja valmiudet.
- Useissa oppiaineissa painettu oppimateriaali vanhenee nopeasti, eikä kaikista oppiaineista ole saatavilla ajantasaista painettua oppikirjaa.

Painetun oppimateriaalin käyttömahdollisuudet

Opettajien arvion mukaan painetulla oppimateriaalilla voi olla rajattu ja täydentävä rooli osana oppimista. Painetun materiaalin käyttö nähdään perustelluksi erityisesti:

- tilanteissa, joissa opiskelijalla on todettu erityinen tuen tarve asiantuntijan (esim. erityisopettajan) arvion perusteella
 - erityisopettajan arvion mukaan 90 opiskelijasta, joilla on tuen suunnitelma, noin puolet hyötyisi ja käyttäisi paperisia oppimateriaaleja yhdessä digitaalisten kanssa. Tämä aiheuttaisi paperikirjan keskihinnan ollessa 35 € kappaleelta noin 47 250 € lisäkustannuksen oppimateriaaleihin.

Tällöinkin sähköinen oppimateriaali katsotaan välttämättömäksi materiaaliksi paperisen rinnalla.

Johtopäätökset ja linjaus

Ylöjärven lukion pedagogisen arvion perusteella ei ole tarkoituksenmukaista siirtyä malliin, jossa opiskelijoilla olisi laaja yksilöllinen valinnanvapaus painetun ja digitaalisen oppimateriaalin välillä. Oppimateriaalin valinta perustuu opettajien arvioon sekä opetuksen tavoitteisiin, oppiaineen luonteeseen ja opetussuunnitelmaan.

Painettua oppimateriaalia voidaan tarjota täydentävänä ratkaisuna erillisissä ja perustelluissa tilanteissa, mutta digitaalinen oppimateriaali säilyy lukiokoulutuksen ensisijaisena muotona. Tämä turvaa yhdenvertaisen, ajantasaisen ja opetussuunnitelman mukaisen opetuksen sekä opiskelijoiden riittävät valmiudet ylioppilastutkintoon.

Edellä mainituin perustein katsotaan, että tarkoituksen mukaisen oppimateriaalin valinta säilyy opettajien ammatillisena oikeutena. Opiskelijalla olisi oikeus paperiseen kirjaan sähköisen materiaalin rinnalle vain, mikäli erityisopettaja sen katsoo opiskeluvaikeuksien ja opintojen etenemisen kannalta painavasta syystä tarpeelliseksi. Tämän oikeuden mukainen lisäkustannus on arviomme mukaan 47 250 €.

Toimivalta: Hallintosääntö 94 §

Lisätietoja päätöksestä: Lukion rehtori, Jarkko Tuomennoro, p. 050 372 1943,
etunimi.sukunimi@ylojarvi.fi

Esittelijä: Sivistysjohtaja

Päätösehdotus: Kasvatus- ja opetuslautakunta päättää antaa vastauksensa valtuustoaloitteeseen edellä olevan selosteosan mukaisena.

Päätös: